Het boek TOBIT
(3) Je gaat met me voort

Lezing

Inleider of 'verteller'
In 'n stad, ver weg in Medië, treurt en bidt Sara, omdat huwelijksnacht na huwelijksnacht haar man telkens plots sterft, invloed van een kwade demon. In Assyrië zit Tobit in diepe ellende, uitgelachen door iedereen en blind geworden door 'n ongeluk met vogelstront. Ten einde raad stuurt Tobit z'n zoon Tobias naar Medië om zijn zaken te regelen voor hij zelf sterft. Het Bijbelboek vertelt:

Hierop ging Tobias op zoek naar iemand die met hem naar Medië kon reizen, iemand die wist hoe je daar moest komen. Hij liep naar buiten – en daar stond een jongeman voor hem. Het was Rafaël, een engel van God, maar dat wist Tobias niet. 'Waar kom je vandaan?' vroeg hij hem. 'Ik ben net als jij een Israëliet,' antwoordde Rafaël. 'Ik ben hierheen gekomen om werk te zoeken.' Tobias vroeg: 'Ken je de weg naar Medië?' 'Zeker,' zei Rafaël, 'ik ben daar vaak geweest. Ik ken het daar, ik weet er alle wegen.

Tobias ging samen met de engel op weg. Zijn hond kwam achter hem aan en ging met hen mee. De eerste nacht sliepen ze bij de Tigris. Toen Tobias de rivier in ging om zijn voeten te wassen, dook er plotseling een grote vis uit het water op die naar zijn voet hapte. De jongen schreeuwde het uit, maar de engel riep: 'Grijp die vis, laat hem niet ontsnappen!' De jongen kreeg de vis te pakken en bracht hem op het droge. 'Snijd hem open,' zei de engel, 'en haal de gal, het hart en de lever eruit. Bewaar die goed, want het zijn goede medicijnen. De rest van de ingewanden kun je weggooien.' Tobias sneed de vis open en legde de gal, het hart en de lever apart. Daarna roosterde hij de vis en at er een deel van op. De rest zoutte hij in voor onderweg.

Verteller:
Tobias en Rafaël komen aan bij de familie van Tobit, bij Raguel en Edna, de ouders van Sara. Rafaël vraagt voor Tobias dochter Sara als vrouw voor Tobias, ondanks al de ongelukken die haar eerdere huwelijkspartners overkwamen.

Toen ze klaar waren met de maaltijd en het tijd was om naar bed te gaan, brachten Raguel en Edna de jongeman naar de kamer. Tobias, die Rafaëls aanwijzingen goed onthouden had, nam de lever en het hart van de vis uit zijn reistas en legde ze op de brandende wierook. De demon deinsde terug voor de stank en vluchtte weg, tot diep in Egypte. Rafaël achtervolgde hem tot daar en ketende hem ter plekke aan handen en voeten.

Verteller:
Nu de demon verjaagd is komt met Tobias en Sara alles goed. Tobias kan, gelukkig getrouwd, terug naar huis, naar z'n ouders, Anna en de blinde Tobit.

Anna vloog op haar zoon af en viel hem om de hals. 'Eindelijk zie ik je weer, jongen!' snikte ze. 'Nu kan ik sterven.' Tobit was opgestaan en schuifelde door de poort van de binnenplaats naar buiten. Tobias ging hem tegemoet met de gal van de vis in zijn hand. Hij blies in zijn ogen, hield hem vast en zei: 'Houd moed, vader.' Hij bracht het medicijn aan en trok met beide handen de vliezen vanuit de ooghoeken weg. Tobit viel Tobias om de hals. Huilend zei hij: 'Ik kan je weer zien, jongen. Je bent het licht van mijn ogen.' En hij dankte God: 'God zij geprezen, geprezen is zijn grote naam en geprezen zijn al zijn heilige engelen. Moge zijn grote naam ons beschermen. Geprezen zijn al zijn engelen voor eeuwig en altijd.

Verteller:
Op het daarop volgende feest neemt Rafaël Tobit en Tobias apart en in een grote lofrede op wat God doet zegt Rafaël:

Toen jij, Tobit, bad, en toen Sara bad, was ik het die jullie gebeden voor de troon van de Heer in herinnering bracht. Hetzelfde deed ik toen jij de doden begroef. En toen je zonder aarzeling je maaltijd verliet om die dode te begraven, werd ik naar je toe gestuurd om je op de proef te stellen. Maar God stuurde me ook om jou en je schoondochter Sara te genezen. Ik ben Rafaël, een van de zeven engelen die mogen naderen tot de troon van God en in zijn nabijheid mogen verkeren.' Tobit en Tobias schrokken hevig en wierpen zich vol angst ter aarde, maar Rafaël stelde hen gerust: 'Wees niet bang, vrede zij met jullie, prijs God tot in alle eeuwigheid.'

Tobit 5,4-6. 6,2-6. 8,1-3. 11,9-14. 12,12-17

Overweging

"*Wanneer ik 's avonds slapen ga*
komen mij veertien engeltjes na.
Twee aan mijn hoofd en twee aan mijn voeten,
twee aan mijn linkerzij en twee aan mijn rechterzij,
twee die mij dekken, twee die mij wekken
en twee die mij leiden naar hemelse paradijzen."

Als kind op logement bij oma was dit versje 's avonds een vast ritueel voor het slapengaan. Veertien engelen, voor mij alleen … Toen ik zelf kinderen had, hing een tegeltje met dat versje boven hun wiegje op de kinderkamer. Maar wie of wat zijn die engelen? Wie is die engelbewaarder die me menig maal redde van de ondergang, hetzij bij dat net-niet-ongeval, hetzij bij de donkere gedachten die me af en toe parten spelen, hetzij bij dat net-niet-drama van welke aard dan ook. *"Je moe gie ne goeien engelbewaarder èin.*" We hoorden het allemaal wel eens, mag ik hopen.

De verteller van het boek Tobit geeft de engel verschillende taken mee. Reisgezel zijn om met Tobias de lange weg te gaan, hem de weg te wijzen zelfs. Genezer zijn door te wijzen op de geneeskracht van gal, lever en hart van de vis. Duivelsuitdrijver zijn, demonenverjager, ghostbuster avant la lettre om je te laten inzien dat spoken niet bestaan. Dat het te doen is, wat je er ook van denkt, zelfs na heel veel ervaringen die je het tegendeel willen laten geloven. Tussen de regels door krijgt hij ook de taak van relatietherapeut. Hij brengt Tobias en Sara samen, helpt mee die man-vrouw-relatie op te bouwen en te verstevigen. En als Tobias met de wijze raad van de engel en de gal van de vis de ogen van zijn vader geneest, is daar tussen de regels sprake van een herstelde relatie tussen vader en zoon.

De engel in dit verhaal maakt zich pas op het eind bekend. Hij is Rafaël, één van de zeven engelen voor Gods troon. "Wees niet bang, vrede zij met jullie, prijs God tot in alle eeuwigheid", zegt hij.

Engelen zijn dus in Bijbelse verhalen helemaal geen lichtgevende ruimtevaarders, geen hoogverheven wezens, ook al komen ze uit de hemel en gaan ze er altijd weer naar toe. In de taal van de Schrift is een engel een Godsgezant, een bode ('angelos' is boodschapper in het Grieks), een mens in de rol van God. Met een toneelterm: de stand-in van God. Een beetje zoals Patrick vorige week de sing-in was van voorganger André. In de beeldende kunst versmolt deze figuur al snel met de antieke Nikè of Victorie, die vrouwelijk en gevleugeld was. Voeg daar nog wat volkse fantasie aan toe en zo ontstonden '*de engelkens door 't luchtruim zwevend'* compleet met ruisende pluimen en kristalheldere zangstemmen.

In de Bijbelse verhalen waarin engelen een rol spelen, zijn vleugels en engelenhaar bewust achterwege gelaten. De engelen krijgen van de vertellers ook nooit bijzondere aandacht. Zij hebben geen zelfstandige rol. Zij hebben alleen maar een functie, ze ZIJN alleen maar hun functie. Zij wijzen van zichzelf weg naar de Hoofdrolspeler en Zijn medeacteurs. Met hun ene hand wijzen ze naar het leven van mensen, en met de andere naar Gods betrokkenheid daarbij. Zij zijn het zinnebeeld van de nauwe relatie tussen God en mens, zij zijn de verbindingstekens tussen hemel en aarde. En zij maken duidelijk dat de naam van God, 'Ik zal-er-zijn', ook werkelijk betekent: 'Ik zal dààr zijn waar jullie mensen zijn'.

Engelen in de Bijbel hebben geen babyface en geen zachte mollige billetjes. In tegendeel, ze zijn net zo 'aards' als wij mensen. Ze zijn het collegiale voetvolk waarmee we schouder aan schouder over de lange baan van het leven trekken. Engelbewaarders op onze levensreis. Lieve gezellen die wenken

geven en correcties aanbrengen. Zij zorgen ervoor dat de Naam van God, 'Ik-zal-er-zijn', dagelijks wordt verbogen en vervoegd in alle wijzen en in alle tijden. Zij trekken de mensen ook onvermoeibaar mee in die grote optocht naar een beter bestaan, naar een land van belofte, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

De Schrift spreekt van een engel bijna altijd als van je buurman: een gewoon mens, God incognito. Geert Van Oyen vestigde al onze aandacht op de icoon boven het koor. In de Hebreeënbrief kunnen we daarover lezen: "*Vergeet de gastvrijheid niet, want daardoor hebben sommigen zonder het te weten engelen onthaald*".

Engelen zijn boden van menselijk heil, vriendelijk uitgestuurd door God om vrede te zaaien en goed nieuws te verspreiden. Het zijn 'stijlfiguren' voor God zelf die Zijn aangezicht naar mensen toekeert, en die hen wil bewaren. Je ziet het aangezicht van God van zodra je een mens aankijkt met zo'n eerbied dat je hem of haar herkent als mens. En als je ervoor zorgt dat uit haar of hem het beste aan het licht kan treden. Wanneer een mens je aankijkt, dan vraagt hij je zonder woorden: "Wil je mij respecteren als de mens die ik ben?". En je wordt een engel als je dan kan antwoorden: "Vrees niet! Ik zal er zijn voor jou." Elke keer dat de ene mens de andere helpt, wordt een engel geboren.

Ieder mens op onze levensweg kan God zijn die een eindweegs met ons meegaat. Dus laten we aandachtig zijn! Wellicht komt ook bij jou in diepste nood geheel onverwacht de gast van louter licht. "*Een lichtgestalte uit dromen en schaduw van dood*" zongen we vorige week.

Af en toe komen ze op mijn pad. Af en toe mag ik zo voor een ander op zijn of haar pad komen. "Je bent een engel" zegt men dan. En ik leer gaandeweg de valse Vlaamse bescheidenheid af te leggen en met trots die vleugels te dragen. In plaats van de dankbaarheid om mijn engel zijn af te wijzen, durf ik nu al eens zeggen: "Ja, zeker weten, mijn vleugeltjes jeuken."

Laat me elk van jullie die durf toewensen én ook elk van jullie een engelbewaarder. Laten we engelen zijn voor elkaar. Engelen van mensen die elkaar helpen en genezen zodat we 't leven dragen kunnen. Echte reisgenoten die rekening houden met elkaar en letten op elkaars tempo. Dan kunnen we weer verder met elkaar *"naar verten die niemand weet"* omdat we geloven dat er écht een overkant bestaat, een land om samen aan te komen, elk over een andere boeg, maar over hetzelfde water.

Misschien kunnen we vandaag bij de koffie elkaars vleugeltjes even bewonderen. Elkaar aanspreken op haar of zijn engel zijn: "Daar en dan zag ik een engel in jou." En openstaan voor de engel die een ander in jou ziet, mocht ervaren. Misschien was dat de warmte die ik mocht ervaren op de reis met mijn jongste zoon: dat we dagelijks engel waren voor elkaar, in kleine en grote dingen...

Op een strandwandeling in de Kerstvakantie verzamelden Tommy en ik deze engelenvleugeltjes. Je mag er na de viering elk een paar van meenemen. We delen ze met plezier uit tijdens het slotlied 'Engel' waarin we mijn wens voor jullie uitzingen. Een paar engelenvleugels om je eraan te herinneren dat er onverwacht een engel naast je kan staan, om je eraan te herinneren dat jij zelf onverwacht voor een ander engel kan zijn. Vrees niet! Geniet ervan!

Mieke Feijtraij
De Lier, Brugge, 19 februari 2023

Bron: ruim en vrij geciteerd uit: '*Altijd onderweg- Het boek Tobit, een bijbelse reisgids voor mensen van vandaag*' (Geert Dedecker)